

Oratoriul bizantin de Crăciun

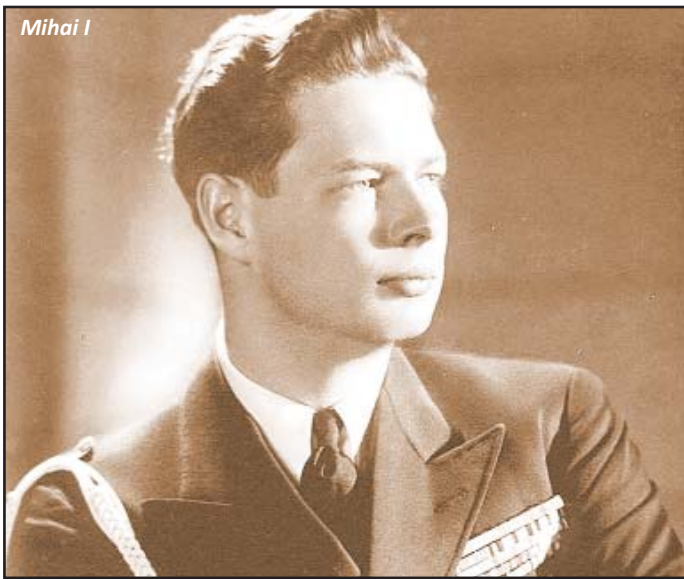
Pe afișul Filarmonicii bucureștene s-a aflat în zilele de 21 și 22 decembrie 2017 una dintre capodoperele muzicii românești: *Nașterea Domnului-Oratoriu bizantin de Crăciun* de Paul Constantinescu. Elaborată în anul 1947, lucrarea monumentală stă mărturie pentru viziunea compozitorului care a folosit în creația sa ca surse de inspirație elemente provenind din muzica populară arhaică (bocet, colind, baladă) precum și din muzica de strună, din muzica lăutarilor, ori romanța de salon etc. Majoritatea lucrărilor sale, ilustrează predilecția autorului pentru utilizarea elementelor melodice de tip vocal și de valorificarea la nivel artistic înalt a muzicii populare. Compozitorul a fost atras constant de genul muzicii religioase, reușind să realizeze armonizarea și polifonizarea unor vechi melodii de strună; printre creațiile sale reprezentative cu conținut religios se află: *Liturghia psaltică*, *Oratoriul bizantin de Crăciun* (1947) și *Oratoriul de Paști "Patimile Dnului"* (1946, revizuit în 1948).

În versiunea de înaltă ținută artistică realizată pe scena Ateneului Român, *Oratoriul Bizantin de Crăciun „Nașterea Domnului”* a beneficiat de o distribuție de excepție alcătuită din dirijorul Nicolae Moldoveanu, un cvartet de soliști de cea mai bună calitate, corul Filarmonicii pregătit cu profesionalism de Iosif Ion Prunner și orchestra instituției. Muzicienii au transmis întreaga bogăție a conținutului de factură lirico-epică, au realizat meditații în tonalități luminoase ori grave asupra personajelor și evenimentelor biblice pe care le evocă muzica. Soprana Irina Iordăchescu l-a întruchipat pe Arhanghelul Gabriel, altista Sidonia Nica a interpretat rolul Fecioarei Maria, tenorul Ioan Orheian a fost Evanghelistul, iar basul Iustinian Zetea a fost Irod. Fiecare dintre soliști și-a îndeplinit cu măiestrie și dăruire misiunea. O mențiune specială trebuie să facem asupra prestației de excepție a sopranei Irina Iordăchescu,

fost subliniate alternanțele expresive dintre umbră și lumină, ori plecăciune și înălțare. Acestea au părut a evoca însăși povestea vieții Regelui Mihai I, plină de urcușuri și coborâșuri, de la bucuria de a fi fost conducător al țării sale, la amarul exilului forțat început în urmă cu șapte decenii.

Revenind la desfășurarea concertului de joi, 14 decembrie, trebuie să menționez rolul important avut de dirijorul Horia Andreescu ale cărui alegeri în ceea ce privește gestică sau utilizarea anumitor frazări, au contribuit la reușita unei seri în care întreaga asistență a reflectat atât la însemnătatea personalității Regelui cât și la tulburătoarea capodoperă verdiană în care coexistă elementele specifice sacralității slujbei religioase și o varietate de trăiri profund umane exprimate prin intermediul unor mijloace de expresie împrumutate din zona teatrului liric.

Alături de orchestră și de cor (excellent pregătit și de această dată de Iosif Ion Prunner) ce au impresionat și prin momentele de *ppp* (*pianissimo possibile*), un aport important în reliefarea complexității expresive a *Recviemului* l-a avut cvartetul

solistic format din soprana Irina Iordăchescu, mezzo-soprana Liliana Matei Ciucă, tenorul Călin Brătescu și basul Marius Boloș, fiecare dintre aceștia punându-și amprenta personală asupra secvențelor pe care le-au interpretat. Astfel am remarcat voința și capacitatea deosebită a lui Călin Brătescu de a trece peste starea de sănătate nu foarte bună ce i-a influențat într-o oarecare măsură evoluția interpretativă, reușind o versiune decentă inclusiv a veritabilei arii *Ingemisco*, glasul profund dar blând, inclusiv în secvențe dramatice precum *Confutatis*, al basului Marius Boloș sau eleganța interpretativă, fermitatea vocii și siguranța intonațională ce au caracterizat prezența Liliane Matei Ciucă în cadrul partiturii verdiane. Impresionantă în *Libera me*, cea mai complexă secțiune a *Recviemului* destinată sopranei, Irina Iordăchescu s-a dovedit încă o dată a fi o interpretă inteligentă și abilă în dozarea frazărilor, muzicalitatea sa recunoscută contribuind la reliefarea dramatismului din secvența finală, urmat aproape brusc de liniștea ultimelor sunete cântate într-un *pianissimo* stins, ca o ultimă licărire de viață a unui om.

Având încă în memorie o bună parte din sonoritățile *Recviemului* verdian și privind apoi pe drum spre porțile Palatului Regal, unde oamenii așteptau să aducă un ultim omagiu Regelui Mihai I, pot afirma că a fost o seară în care m-a impresionat atât tulburătoarea muzică a lui Verdi cât și modul în care s-a simțit inclusiv în sala de concert importanța momentului istoric pe care îl traversam: despărțirea de ultimul rege al României și în același timp de o pagină de istorie a țării noastre.

Mădălin Alexandru STĂNESCU

pe care am admirat-o recent pe scena Operei Naționale în *Recviemul* de Verdi. Sub bagheta magică a maestrului Nicolae Moldoveanu, muzicienii au dat dovadă de o mobilizare exemplară în realizarea la cei mai înalți parametri artistici și semantici ai partiturii. Ceea ce a impresionat, pe lângă profesionalismul și dăruirea interpreților, a fost dozarea sonorității în așa fel încât corul, orchestra și soliștii (atunci când cântau concomitent) să poată fi percepuți inteligibil și expresiv. Muzicienii au reliefat expresiv, în mod exemplar generozitatea melodică, originalitatea armonică (în care sunt integrate numeroase cromatisme, disonanțe și elemente modale) și complexitatea scriiturii contrapunctice. Mai presus de toate am perceput mesajul optimist al lucrării, care ne-a sugerat o strălucită întruchipare a celor trei condiții ale frumosului menționate de Tomasso D'Aquino: integritatea, armonia și lumina. Am remarcat tensiunea dramatică a recitativelor, în care

recunoaștem unele particularități ale doinei și baladei românești, precum și intervențiile deosebit de expresive ale corului. În același timp, am remarcat rafinamentul procedeeleor componistice ale lui Paul Constantinescu în ce privește utilizarea trăsăturilor recitării bisericești (realizate de preot și cântăreț), a procedeeleor contrapunctice, precum și alternarea ingenioasă a stilului silabic cu cel melismatic, armonizarea originală, impletirea sonorității vocale cu cea orchestrală, instabilitatea modal-tonală etc. Pe parcursul desfășurării acțiunii

complexe a lucrării – în cele trei mișcări importante intitulate sugestiv *Buna vestire, Nașterea și Magii* -, dirijorul a reușit să polarizeze atenția soliștilor, a orchestrei și a corului și să realizeze împreună cu aceștia o interpretare monumentală, pe măsura valorii incontestabile a muzicii. Momentele de patos și dramatism intens au alternat cu tablouri remarcabile prin poezia și puritatea expresivă. Publicul a aplaudat minute în șir această performanță interpretativă. Maestrul Nicolae Moldoveanu a amintit că se împlinesc 70

de ani de la prima audiție a Oratoriului de Crăciun, care a avut loc tot în sala Ateneului Român (în 21 decembrie 1947), avându-l la pupitrul dirijoral pe Constatin Silvestri. Programate în preajma Sărbătorilor Crăciunului, concertele de la Filarmonică au adus bucurie și lumină în sufletele spectatorilor, au transmis un călduros mesaj cu caracter augural și spiritual; toți cei prezenți la evenimente s-au simțit mai buni, mai generoși, mai aproape de Dumnezeu.

Carmen MANEA

Andrei Gologan, un tânăr prinț al claviaturii

O seară de început de toamnă blândă i-a gratificat, la 10 octombrie, pe spectatorii sălii mici a Ateneului Român cu un recital de aleasă ținută. Tânărul pianist **Andrei Gologan** (24 de ani) a prezentat un splendid program de capodopere, cărora le-a dat viață într-un fel personal, plin de farmec. Pentru început, ne-am delectat cu suita *Le Tombeau de Couperin* de Maurice Ravel, bijuterie de la a cărei ivire pe lume se împlinesc, chiar în aceste zile, o sută de ani. Prima mișcare, *Preludiu*, de o fluiditate mângâietoare, a sunat elegant, agrementată gingaș cu mordente clavecinistice, subtilă în conturarea liniilor și a micronuanțelor. *Fuga* la trei voci în *Allegro moderato* a avut delicatețe, remarcându-se prin sublinierea firească a individualității fiecărei voci în contextul fluxului sonor general. Interpretul ne-a transmis sentimentul că îi face mare plăcere ceea ce cântă, stare indusă prin empatie ascultătorilor. A treia mișcare, *Forlana*, s-a evidențiat prin conturarea elegantă a profilurilor. Încântător a fost momentul final, când tema a rămas suspendată, ca un ecou, pe sensibila tonalității. Cea de a patra piesă, *Rigaudon*, desfășurată în atmosfera voioasă a unei întâmplări bucolice, a fost însuflețită de artistul care i-a dat o tentă de nostalgie discretă, plină de tandrețe. Piesa a cincea, *Menuet*, a sunat cu grație aristocrată, evocând serbările galante ale curților princiere de odinioară. Doar crescendoul patetic din trio a adus o notă puternic reliefată de entuziasm jubilant. La sfârșit, freacățul s-a estompat în tr-un tril vaporos, pe un acord neașteptat, întrebător, de nonă. Ultima parte a suitei, celebra *Toccată*, splendidă piesă concluzivă a ciclului, a beneficiat de o interpretare sărbătorească, în care s-a remarcat virtuozitatea pianistică, subliniind și valorificând virtuțile sonore ale instrumentului modern, ca o replică actuală a vechiului clavecin, mănuit cu măiestrie neîntrecută de Francois Couperin. Întreaga alcătuire sonoră a suitei a fost receptată ca un omagiu contemporan adus cu grație marilor artiști ai clavecinului baroc.

Cu piesa a doua din program, am făcut un salt în urmă, la epoca de glorie a romantismului muzical, în cel de al patrulea deceniu al secolului al XIX-lea. Andrei Gologan a creat sonor *Poloneza – Fantezie* în la bemol major op. 61 în cel mai pur stil chopinian. Lucrarea, apărută ca rod al unui episod dureros din viața lui Chopin, anume perioada dificilă a rupturii sentimentale de Georges Sand, solicită o înțelegere cu totul specială din partea celui ce o cântă. Caracterul subtil al evoluțiilor lirice și dramatice petrecute în piesă constituie o provocare pentru orice interpret. Și tocmai această libertate naturală, sinceritatea directă cu care creează celebrul rubato chopinian, ne-a convins de măiestria tânărului artist tălmăcitor. Am fost martorii unei emoționante interiorizări a trăirilor intense ce se succedau de la un episod la altul, într-o continuitate admirabilă a conținutului și a formei de exprimare. Înconjurată de lumină, însăși figura pianistului radia, arătând că înțelege și participă cu totul la povestea de suferință și iubire a eroului.

Ultima lucrare a recitalului a fost monumentală *Sonată op. 22 în sol minor* de Robert Schumann, opus de referință din repertoriul romantic pentru pian. Viziunea personală asupra textului s-a caracterizat prin discursul liber, tumultuos, energetic, capricios, trăsături specifice ale stilului schumannian, reflectate cu putere în această muzică. În prima parte a sonatei, interpretarea a realizat foarte bine acea pendulare continuă între natura tenebroasă, involburată și seninătatea poetică a lui Schumann. În partea a doua, cantilena de inspirație celestă, îi dă prilejul interpretului să-și exprime seducătoarea lume intimă. În partea a treia, *Scherzo*, artistul a declanșat un vârtej, o furtună zăgăzuită de constrângerile tiparului consacrat de menuet tripartit. Partea a patra, finală, a fost construită ca o formă de sonată liberă, având la bază evoluția în contradictoriu a celor două personaje/firi schumanniene, Florestan cel dezlănțuit și Eusebius visătorul. Acesta din urmă apare doar de două ori aici,

cu motivul lui frumos de patru sunete. Interpretarea a evidențiat cu fervoare elanul triumfător al lui Florestan, care pune stăpânire pe atmosfera tensionată, paroxistică a finalului. Ca o particularitate individuală, țesătura scriiturii, care e densă, chiar păstoasă în această lucrare, a fost tratată acum cu claritate programată, dorită în mod intenționat, în beneficiul unei transparențe neechivoce a conținutului și implicit a mesajului. Tânărul pianist și-a vădit aici puterea personală de a dramatiza evenimentele sonore. La insistențele publicului entuziast, ne-a fost oferit un supliment, preludiul *Fata cu părul bălai* de Claude Debussy, ca o reverență delicată de rămas bun.

Impresia produsă de întreaga seară pianistică a fost puternică. Andrei Gologan apare ca un artist ce posedă deja o experiență profesională semnificativă. A acumulat numeroase premii și distincții la competiții relevante, s-a perfecționat și continuă să-și desăvârșască arta la școli înalte, cu profesori de prestigiu. Înzestrat cu un talent nativ ieșit din comun, cu școală de nivel înalt și cu un palmares bogat de distincții, Andrei Gologan se impune în generația lui. E un prinț al claviaturii, elegant, interiorizat, rezervat în gesturi exterioare și concentrat pe valorile profunde, înzestrat cu darul de a comunica empatic miracolul frumuseții dincolo de text, de partitură și chiar dincolo de sunete.

Lavinia COMAN